

Posúdenie habilitačnej práce, ktorú PhDr. Marek Hrubec, PhD. predložil pod názvom
Od zneuznania ku spravodlivosti

1. Náročnosť spracovania riešenej problematiky práce

Fenomén uznania ako kľúč k pochopeniu premien a fungovania foriem sociálnosti hral v dejinách filozofie mimoriadne dôležitú úlohu. A práve tak dôležitú úlohu hrá fenomén aj v súčasnom myslení o sociálnych dimenziách ľudskej existencie práve a v diskusiách o pojme spravodlivosti. Predložená habilitačná práca PhDr. Mareka Hrubca nepochybne patrí k najdôkladnejším spracovaniam problematiky uznania a jej súvislosti s koncepciami spravodlivosti, tak ako sa traktuje v súčasnom teoretickom myslení. Rozsiahly terén fenoménu uznania možno traktovať z rozličných filozofických pozícií, k problému má čo povedať fenomenológia, existencializmus a rôzne podoby personalizmu. Fenomén uznania možno tematizovať aj na rovine špeciálnych skúmaní od antropológie a po teóriu medzinárodných vzťahov. Autorovi predloženej habilitačnej práce sa podarilo umne sklbiť rozmanité aspekty fenoménu uznania a jeho väzieb s koncepciami spravodlivosti. Marek Hrubec sa rozhodol fenomén uznania interpretovať na pozadí kritickej teórie. Je to dobrá voľba, pretože umožňuje sa vyhnúť eklekticismu a ponúknuť integrálny pohľad na tieto mimoriadne diferencované fenomény.

2. Posúdenie úrovne spracovania práce

Východiskom je úvah autora predloženej práce je charakteristika základných dimenzií kritickej teórie zároveň v historickej a systematickej rovine. Ide o vzťah medzi *kritikou*, *vysvetlením* a *normatívnosťou*. Autor predloženého textu upozorňuje na to, že pomer medzi týmito momentami kritickej teórie sa v priebehu jej vývoja menil. Prikláňam sa k názoru, že ide o rovnako podstatné dimenzie, preto aj diskusia o tom, v akom poradí ich uvádzať môže vyzeráť scholasticky. Myslím však, že bolo by však možné uvažovať aj o tom, že vysvetlenie predchádza normatívnosti a kritike.

Marek Hrubec vo svojich úvahách premyslene kombinuje historické a systematické aspekty skúmania fenoménu uznania a spravodlivosti. Ukazuje, ako počiatkové motívy kritickej teórie, rozpracované Maxom Horkheimerom, T. W. Adornom a Herbertom Marcusem, boli postupne konkretizované a modifikované ich nemeckými a anglosaskými nasledovníkmi. Podstatným však zostáva motív, podľa ktorého podstatnou úlohou sociálneho poznania je identifikovať „lepšie“ možnosti spoločenského vývoja a tým pomôcť ustanoviť sa aj „dobrej praxi“. Kritická teória však dozrieva v období, keď sa rúca sen o zlepšujúcom sa svete,

v období, v ktorom sa dejiny akoby dokazovali iluzórnosť všetkých pozitívnych hodnôt a preto kritická teória sa sústreďuje na analýzu zdrojov úpadku a barbarizácie spoločnosti. T. Adorno a M. Horkheimer sa v „Dialektike osvietenstva“ usilujú identifikovať zdroje zla, ktoré boli v pozadí fašizmu, snažia sa nájsť dôvody sklúznutia rozumu do polohy nástroja neľudskosti.

3. Prínos a úroveň výsledkov práce

Základnú pozornosť však Marek Hrubec venuje súčasným interpretácie fenoménu uznania a spravodlivosti. Najviac pozornosti venuje ideám Charlesa Taylora a Axela Honnetha. Treba vysloviť obdiv schopnosti autora predloženej práce sledovať mimoriadne diferencovanú diskusiu, ktorá sa rozvinula medzi predstaviteľmi kritickej teórie a súčasnými podobami liberalizmu (j. Rawls a R. Nozick).

Všetci sledovaní autori využívajú široké spektrum podnetov, od antropológie, cez psychológiu až k filozofii. Ch. Taylor a A. Honneth polemizujú s libertariánskymi a liberálnymi koncepciami osoby, poukazujú na ich explicitný a implicitný individualizmus. Charles Taylor formuluje holistickú verziu morálnej ontológie, vychádzajúcej z transcendentálneho intersubjektivizmu. M. Hrubec však naznačuje, že je možné zaobísť sa aj bez transcendentalizmu a založiť fenomén uznania na morálne hermeneutickom výklade a tak zdôvodniť „legitímnu pluralitu rôznych druhov pospolitosti“ (263) a proti jednostrannému univerzalizmu postaviť „politiku diferencie“.

Axel Honneth kladie silnejší dôraz na hodnotenie ako fundamentálna zložka intersubjektivity a na normatívne dimenzie intersubjektivity. „V každom druhu uznania nachádza sociálne napätie a konflikty, ktoré na jednej strane odhaľujú problémy, , ale na druhej strane ukazujú potenciálne možnosti ďalšieho vývoja, ktorý umožní tieto problémy riešiť.“ (267)

4. Posúdenie formálnej stránky práce (jazyk, štýl, štruktúra)

Za mimoriadne významnú časť práce je považujem diskusiu o princípe uznania na lokálnej, štátnej a globálnej úrovni. Ide o najsúčasnejšie problémy, ešte sa nevypracovali ustálené formy ich traktovania a riešenia. Tu vlastne filozofická reflexia je viazaná na podnety z teórie medzinárodných vzťahov, politickej ekonómie a historickej sociológie a usiluje sa na ich pozadí tematizovať normatívne dimenzie vzťahov, ktoré prekračujú rámce klasických národných štátov. Za podnetnú považujem aj vlastný príspevok Mareka Hrubca, v ktorom podáva náčrt systematiky uznaní, kde začína sociálne a ekonomickým uznaním a prechádza do politického a kultúrneho uznania.

5. Explicitne vyjadrený návrh na udelenie (resp. neudelenie) vedecko-pedagogického titulu docent

Záver: Habilitačná práca Mareka Hrubca *Od zneuznaní ke spravodlivosti*, Kritická teória globálnej spoločnosti a politiky, spĺňa všetky kritériá pre tento typ práce. Navrhujem, aby mu po úspešnej obhajobe bola udelená pedagogicko-vedecká hodnosť docent v odbore 2.1.1 FILOZOFIA

V Bratislave, 24. 3. 2015

Prof. PhDr. František Novosád, CSc.
Filozofický ústav Slovenskej akadémie vied